

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за освітньою програмою «Міжнародний банківський бізнес»

на тему: **«ОЦІНКА КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ»**

Виконавець:

студентка ФФБС

_____ **Алайбова І.**

/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., доцент

_____ **Жердецька Л.В.**

/підпис/

Одеса 2021

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Банківська система завжди була й залишається важливою складовою суспільного розвитку України, незважаючи на зміни в політичній ситуації, економічній кон'юктурі та правовому середовищі країни. Кредитна діяльність є однією з найбільш ефективних та перспективних видів банківської діяльності. Вона пов'язана з отриманням найбільшого прибутку та появою найбільших втрат внаслідок настання несприятливих подій. Держава й банки за допомогою інструментів регулювання кредитної діяльності можуть впливати не тільки на її прибутковість та ризикованість, але й на ділову активність суб'єктів господарської діяльності, спрямовуючи кредитні ресурси насамперед у ті сфери економіки, розвиток яких найбільше потрібен суспільству.

Дослідженню кредитної діяльності банків значну увагу приділяли такі науковці: В. Вовк, Ю. Бугель, В. Грушко, Л. Дудинець, Г. Карчева, О. Колодізев, Л. Карпчук, Л. Кузнєцова, О. Лисенок, В. Міщенко, Л. Примостка, Н. Няньчук, Л. Слобода та інші. У своїх дослідженнях науковці розглядали питання управління кредитним портфелем банків, взаємозв'язок між кредитною діяльністю банків та ефективністю функціонування банківської установи як учасника ринку фінансових послуг, формування оптимального кредитного портфеля тощо. Проте для забезпечення стабільної та прибуткової діяльності банків актуальним є розроблення сучасних критеріїв оцінки кредитної діяльності, що дозволить підвищити ефективність їхньої діяльності та сприятиме розвиткові економіки країни.

Метою дослідження є дослідження теоретико-методичних підходів до оцінки кредитної діяльності банків України, визначення їх відповідності сучасним умовам та розробка необхідних рекомендацій.

Для досягнення поставленої мети було визначено наступні завдання:

- обґрунтувати теоретичну сутність кредитної діяльності банку;
- розглянути нормативно-правове забезпечення кредитної діяльності банків в Україні;
- проаналізувати методичні підходи до оцінки кредитної діяльності банків;
- проаналізувати розвиток кредитної діяльності вітчизняних банків;
- оцінити якість кредитного портфелю та ефективність кредитної діяльності АТ «Райффайзен банк Аваль»;
- розробити рекомендації щодо удосконалення методичних підходів до оцінки кредитної діяльності банків.

Об'єктом дослідження є кредитна діяльність банків. *Предметом дослідження* – теоретико-методичні підходи до оцінки кредитної діяльності банків.

Методологічною основою є використання загальнонаукових та специфічних методів, а саме абстракції, узагальнення, групування, експертних оцінок, статистичного порівняння, формалізації.

Інформаційною базою дослідження виступили нормативно-правові акти, що регламентують процес здійснення кредитної діяльності в банках, наукові праці вітчизняних та іноземних вчених, статистичні дані Національного банку та АТ «Райффайзен банк Аваль».

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі кваліфікаційної роботи «ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ» розглядаються теоретичні аспекти кредитної діяльності банків. Розглянуто нормативно-правове забезпечення кредитної діяльності банків в Україні. Охарактеризовано методичні підходи до оцінки кредитної діяльності банків.

Кредитна діяльність комерційних банків за останні роки стала більш зваженою, але ймовірність збитковості кредитних операцій ще досить значна, тому важливого значення набуває визначення найбільш адекватних методів її оцінки.

Проведена оцінка сучасного стану нормативно-правового забезпечення кредитної діяльності банків дозволяє виокремити низку недоліків, які потребують усунення. Сформованими вимогами до удосконалення нормативної регламентації оцінки кредитного ризику є такі: 1) гармонізація законодавства, що регламентує банківську діяльність та кредитний процес, з іншими актами суміжних галузей права; 2) імплементація міжнародних стандартів у вітчизняне законодавство має відбуватися з урахуванням національних традицій ведення банківської справи; 3) формування окремого закону «Про банківський кредит», що регламентуватиме порядок видачі кредиту, механізм оцінки кредитоспроможності, моніторинг та супровід кредиту, контроль за цільовим використанням кредитних коштів, форми та способи управління кредитним ризиком.

Для раціонального процесу кредитування необхідні чітка державна економічна політика, перелік пріоритетних напрямів інвестування, посилення захисту прав кредиторів та підвищення довіри до банків із боку суспільства. Якщо банки будуть більш ретельно контролювати кредитний процес, підвищать прозорість банківських процедур та технологій, це забезпечить якість кредитного портфеля, а отже, ефективність діяльності банківської установи у цілому.

Систематизація наявних методів оцінки якості кредитного портфеля дозволила обґрунтувати доцільність комплексного їх використання з урахуванням впливу внутрішніх і зовнішніх факторів.

У другому розділі кваліфікаційної роботи «ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ» проаналізовано розвиток кредитної діяльності вітчизняних банків. Оцінено якість кредитного портфелю та

ефективність кредитної діяльності АТ «Райффайзен банк Аваль». Визначено вплив карантинних обмежень на результати діяльності АТ «Райффайзен банк Аваль».

Високий рівень кредитного ризику, зменшення попиту на кредити через «згортання» економіки, погіршення ділових очікувань призвели до перерозподілу спрямування банківських ресурсів у бік цінних паперів, передусім ОВДП. До позитивних тенденцій слід віднести скорочення частки непрацюючих кредитів (NPL), яка спостерігається протягом 2019-2020 років з 53% до 40% станом на 01.03.2021 р.

Найбільш ризикованими є кредити надані фізичним особам в іноземній валюті, показник ризику за якими становить 92,43%. Варто зауважити, що рівень ризику за кредитами фізичних осіб у національній валюті становить 14,95%.

Більшу частку кредитного ризику сконцентровано в кредитних вкладеннях номінованих в національній валюті та розміщених серед юридичних осіб. Це пояснюється тим, що на сьогодні кредитування здійснюється передусім в національній валюті, а кредитні портфелі юридичних осіб менш диверсифіковані за сумами порівняно з портфелями за фізичними особами.

Якщо розглядати структуру ризику за класами позичальників, то переважна більшість складають позички п'ятого класу по фізичним особам (87,11%), та десятого класу по юридичним особам (92,91%). Це свідчить про те, основна частка проблемної заборгованості є безнадійною, тому з часом має бути списана з балансів банків.

Найбільш якісними виявилися вкладення суб'єктів великого підприємництва, найбільш ризикованими вкладення розміщені серед суб'єктів мікропідприємництва.

Чисті процентні доходи зростали завдяки збереженню високого процентного спреду – упродовж року ставки за активами та зобов'язаннями знижувалися паралельно. У середньостроковій перспективі звуження спреду є неминучим. За збереження макроекономічної стабільності ставки за кредитами знижуватимуться й надалі.

Оцінка кредитної діяльності на рівні окремого банку, а саме АТ «Райффайзен Банк Аваль» дала підстави стверджувати що банком проводиться досить зважена та послідовна кредитна політика, внаслідок якої підвищується рівень якості кредитних портфелів, що дозволяє збільшувати ефективність кредитних операцій.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи «УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ЩОДО ОЦІНКИ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ» розроблено підходи до оцінки чинників кредитного ризику банків. Обґрунтовано матричний підхід до оцінки кредитної діяльності банку на основі показників ризикованості, дохідності та ринкової частки на ринку кредитування

У роботі проведено оцінку наявності впливу кредитного ризику на обсяги кредитування корпоративного сектору та рівень процентного спреду в різних країнах та в Україні.

Для цього проаналізовано щільність зв'язку між такими показниками:

- між часткою непрацюючих кредитів у загальній сумі кредитного портфелю;
- між часткою кредитування приватного сектору у ВВП;
- між показником процентного спреду.

Встановлено, що більш високі значення показників кредитного ризику притаманні країнам з низьким рівнем доходів або доходами нижче середніх. Закономірність у зміні значень показників кредитного ризику за країнами відповідно до конкретних періодів часу не виявлено. Стабілізація фінансового стану після світової кризи 2007-2008 років та зростання рівня доходів в деяких країнах дозволило їм збільшити обсяги кредитування приватного сектору.

Проведене дослідження не дозволило довести наявність зв'язку між показниками кредитного ризику та часткою кредитів, наданих приватному сектору у ВВП для розглянутих країн. Отже, можемо дійти висновку, що економіки країн розвиваються з різною інтенсивністю і необхідно враховувати вплив не лише кредитного ризику на кредитування приватного сектору. Однак при розгляді цих показників на прикладі однієї країни, в нашому випадку України, зв'язок доведено – він зворотній, що свідчить, що при зростанні частки непрацюючих кредитів в кредитних портфелях банків, обсяги приватного кредитування будуть скорочуватись.

У свою чергу в даному дослідженні доведено відсутність зв'язку між часткою непрацюючих кредитів у загальній сумі кредитного портфелю та процентним спредом, через залежність процентних ставок від безлічі інших факторів.

Обґрунтовано напрями оцінки кредитної діяльності банку: взаємозв'язок між ризикованістю та дохідністю й прибутковістю за окремими складовими клієнтського портфелю та в цілому; порівняння на площині ризикованості, дохідності (прибутковості) й ринкової частки; проведення кореляційного аналізу між досліджуваними показниками.

Встановлено, що АТ "Райффайзен Банк Аваль" займає лідируючі позиції на ринку кредитів юридичним особам. АТ "Укресімбанк" має дещо більшу частку ринку, проте меншу дохідність та рівень ризику набагато вищий. АТ "Ощадбанк" більшу ринкову частку, однак високий ризик.

Аргументовано, що АТ "Райффайзен Банк Аваль" займає менш активну позицію на ринку кредитування фізичних осіб, не дивлячись на значно більшу дохідність цього сегменту порівняно з кредитами юридичним особам. Вважаємо, що спрямування кредитної політики АТ "Райффайзен Банк Аваль" на корпоративний сегмент обґрунтованим та таким, що забезпечить здобуття довгострокових конкурентних переваг.

За результатами дослідження показників прибутковості, дохідності, ризикованості та ринкової частки встановлено наступні: ринкова частка корелює із дохідністю та ризиком, проте щільність зв'язку із дохідністю є значно слабшою; дохідність дуже сильно корелює із ризикованістю, проте менше із прибутковістю (чиста процентна маржа); прибутковість

передбачувано щільно корелює із дохідністю, однак менше – із ризикованістю.

ВИСНОВКИ

У результаті виконаного дослідження можна зробити такі основні висновки.

1. Кредитна діяльність банку – це діяльність банку, спрямована на надання коштів позичальникам у тимчасове користування на певних умовах для отримання прибутку. В умовах трансформації економіки позитивна роль банківського кредиту розкривається за такими напрямками: проявляється в регуляції, тобто в оптимізації пропорцій суспільного відтворення; є інструментом розвитку процесів інтеграції національної економіки у світову економічну систему (кредитна допомога); сприяє зосередженню капіталу в пріоритетних сферах; сприяє здійсненню переорієнтації виробництва.

2. Нормативно-правове забезпечення кредитної діяльності передусім має забезпечувати ефективне запровадження нових методичних підходів до оцінки та управління кредитним ризиком банками. Процес регламентації оцінки кредитного ризику банку розглядається як сукупність нормативних рівнів та правил організації правового регулювання кредитних відносин, відображених у законодавчих, нормативно-правових та внутрішньобанківських документах, спрямованих на конкретний об'єкт – оцінку кредитного ризику.

3. Оцінку кредитної діяльності можна розподілити на три складові: статистичну оцінку як основу отримання інформації про закономірність і тенденції розвитку кредитної діяльності банку; фінансову оцінку як джерело формування вартісних показників кредитної діяльності банку; управлінську оцінку як засіб визначення показників для регулювання кредитної діяльності.

4. За результатами аналізу кредитної діяльності банків України встановлено, що, незважаючи на зниження показників прибутковості український банківський сектор залишається високоприбутковим завдяки стійкості операційних прибутків та відсутності значних кредитних втрат. Чисті комісійні доходи лише тимчасово знизилися на піку кризи, проте в наступних місяцях стрімко відновилися. Чисті процентні доходи зростали завдяки збереженню високого процентного спреду – упродовж року ставки за активами та зобов'язаннями знижувалися паралельно. У середньостроковій перспективі звуження спреду є неминучим. За збереження макроекономічної стабільності ставки за кредитами знижуватимуться й надалі.

5. Споживче кредитування у звітному році зазнало значного впливу наслідків пандемії COVID-19. У період локдауну в Україні нові позики практично не надавалися. Позичальники, які зіштовхнулися з труднощами в обслуговуванні кредитів, мали можливість скористатися пропозиціями банку щодо ненарахування пені за несвоєчасне обслуговування боргу та реструктуризації позик. В обслуговуванні фізичних осіб Райффайзен Банк Аваль у 2020 році ставив за мету підтримати клієнтів в умовах пандемії,

вдосконалюючи пропоновану лінійку послуг і пропозицій та розвиваючи дистанційні канали обслуговування. Разом із тим банк ставив собі на меті зберегти лідируючі позиції на ринку в наданні послуг цьому сегменту клієнтів.

6. Проведене дослідження не дозволило довести наявності зв'язку між показниками кредитного ризику та часткою кредитів, наданих приватному сектору у ВВП для розглянутих країн. Отже, можемо дійти висновку, що економіки країн розвиваються з різною інтенсивністю і необхідно враховувати вплив не лише кредитного ризику на кредитування приватного сектору. Однак при розгляді цих показників на прикладі однієї країни, в нашому випадку України, зв'язок доведено – він зворотній, що свідчить, що при зростанні частки непрацюючих кредитів в кредитних портфелях банків, обсяги приватного кредитування будуть скорочуватись.

7. Встановлено, що АТ "Райффайзен Банк Аваль" займає лідируючі позиції на ринку кредитів юридичним особам. АТ "Укрексімбанк" має дещо більшу частку ринку, проте меншу дохідність та рівень ризику набагато вищий. АТ "Ощадбанк" більшу ринкову частку, однак високий ризик.

8. Аргументовано, що АТ "Райффайзен Банк Аваль" займає менш активну позицію на ринку кредитування фізичних осіб, не дивлячись на значно більшу дохідність цього сегменту порівняно з кредитами юридичним особам. Вважаємо, що спрямування кредитної політики АТ "Райффайзен Банк Аваль" на корпоративний сегмент обґрунтованим та таким, що забезпечить здобуття довгострокових конкурентних переваг.

АНОТАЦІЯ

Алайбова Ірина «ОЦІНКА КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за освітньою програмою «Міжнародний банківський бізнес» Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2021.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти кредитної діяльності банків. Розглянуто нормативно-правове забезпечення кредитної діяльності банків в Україні. Охарактеризовано методичні підходи до оцінки кредитної діяльності банків.

Проаналізовано розвиток кредитної діяльності вітчизняних банків. Оцінено якість кредитного портфелю та ефективність кредитної діяльності АТ «Райффайзен банк Аваль». Визначено вплив карантинних обмежень на результати діяльності діяльності АТ «Райффайзен банк Аваль».

Розроблено підходи до оцінки чинників кредитного ризику банків. Обґрунтовано матричний підхід до оцінки кредитної діяльності банку на основі показників ризикованості, дохідності та ринкової частки на ринку кредитування.

Ключові слова: банк, кредитна діяльність, ефективність, кредитний ризик, дохідність, матричний метод оцінки кредитної діяльності банків.

ANNOTATION

Alaybova Iryna "EVALUATION OF CREDIT ACTIVITY OF BANKS OF UKRAINE"

Qualifying work for a bachelor's degree
in specialty 072 "Finance, Banking and Insurance"
under the educational program "International Banking"
Odessa National Economic University. - Odessa, 2021.

The paper considers theoretical aspects of credit activity of banks. Regulatory and legal support of credit activity of banks in Ukraine is considered. Methodical approaches to the assessment of banks' credit activity are described.

The development of credit activity of domestic banks is analyzed. The quality of the loan portfolio and the efficiency of the credit activity of Raiffeisen Bank Aval JSC were assessed. The impact of quarantine restrictions on the results of Raiffeisen Bank Aval JSC activity has been determined.

Approaches to assessing credit risk factors of banks have been developed. The matrix approach to the assessment of the bank's lending activity based on the indicators of risk, profitability and market share in the lending market is substantiated.

Key words: bank, credit activity, efficiency, credit risk, profitability, matrix method of estimation of credit activity of banks.